

ЖАНРОВІ ДОМІНАНТИ ЩОДЕННИКА АРКТИЧНИХ ПРИГОД «НЕБЕЗПЕЧНА РОБОТА» АРТУРА КОНАН ДОЙЛА

Чуй Катерина Ігорівна,
кандидат філологічних наук,
викладач
Відокремленого структурного підрозділу
«Волинський фаховий коледж
Національного університету харчових технологій»
shakhova.kateryna05@gmail.com
orcid.org/0000-0002-6892-4192

У статті репрезентовано спробу дослідити жанрову своєрідність щоденника арктичних пригод «Небезпечна робота» Артура Конан Дойла, який належить до раннього періоду творчості митця й закарбував його враження від мандрівки Арктикою та роботи на китобійному судні «Надія». Твір складається з двох записників, що охоплюють часовий проміжок від 28 лютого до 11 серпня 1880 р., та сімнадцяти чорнильних малюнків. У щоденнику арктичних пригод виявлено як традиційні ознаки жанру (регулярність і датування записів, фрагментарність, фактографічність, суб'єктивність тощо), так і особливості, визначені образом оповідача, його світобаченням, впливом нового оточення й екстремального досвіду.

Мета дослідження – установити жанрові домінанти щоденника арктичних пригод Артура Конан Дойла. *Завданням* є охарактеризувати особливості наративу й образу оповідача, описати та систематизувати жанрові властивості щоденника.

Методи дослідження. У статті ми користувалися структурно-функціональним методом аналізу жанру щоденника, а також наратологічним підходом для вивчення особливостей наративу й творення образу оповідача, біографічним – для визначення способів репрезентації автором пам'яті про пережиті події.

Результати. У ході дослідження виявлено такі жанрові домінанти щоденника арктичних пригод, як регулярність записів з обов'язковим зазначенням дня, числа й місяця; зображення відвіданих міст та місць; опис улюблених занять та розваг на кораблі (читання книг, спаринги, дискусії з капітаном та іншими членами команди на різні теми, спів моряцьких пісень тощо); опис звичаїв і традицій китобоїв; лаконічні та яскраві замальовки північних пейзажів; наскрізний інтертекст із прочитаних книг і роздуми над їхнім змістом; нотатки, присвячені власним творчим планам; портретні замальовки членів команди; опис і трактування сновидінь; роздуми над небезпечністю й жорстокістю виконуваної роботи; опис ситуацій, пов'язаних з обов'язками лікаря; вербальна фіксація самого процесу записування, що є однією з визначальних ознак жанру. Письменник часто використовує гумор, щоб записи попри домінуючу інформативність і документальність не сприймалися як «сухий» перелік фактів і подій.

Висновки. Отже, аналіз жанрової своєрідності щоденника арктичних пригод «Небезпечна робота» Артура Конан Дойла дає підстави підсумувати, що твір є відображенням тогочасного світобачення митця, поступових змін і зростання, пов'язаних із набуттям ним нового досвіду. Оповідач виявляє спостережливість, інтерес до незвіданого, прагнення нотувати найважливіші події в житті команди й особливості виконання спільної роботи. Саме тому в щоденнику традиційний вектор наративу зміщено з внутрішнього на зовнішній. Записи вирізняються інформативністю, лаконічністю, помірною емоційністю, яскравими деталями й подробицями з життя китобоїв. Місце, де відбувалися події, час та обставини виконуваної роботи визначають змістове наповнення нотаток.

Ключові слова: автобіографізм, наративні стратегії, наратор, жанр.

GENRE DOMINANTS IN THE DIARY OF AN ARCTIC ADVENTURE “DANGEROUS WORK” BY ARTHUR CONAN DOYLE

Chui Kateryna Ihorivna,
*Candidate of Philological Sciences,
Teacher
Separate structural unit “Volyn Professional College,
National University of Food Technologies”
shakhova.kateryna05@gmail.com
orcid.org/0000-0002-6892-4192*

The article attempts to investigate the genre specificity of Arthur Conan Doyle’s *Diary of an Arctic Adventure*, *Dangerous Work*, which belongs to the early period of the artist’s career and captures his impressions of a journey through the Arctic and his work on the whaling ship *Hope*. The diary consists of two notebooks covering the period from February 28 to August 11, 1880, and includes seventeen ink drawings. In the *Diary of an Arctic Adventure*, both traditional features of the genre (regularity and dating of entries, fragmentation, factuality, subjectivity, etc.) and features shaped by the narrator’s perspective, his worldview, the influence of a new environment, and extreme experiences are revealed.

The purpose of the research is to establish the genre dominants of Arthur Conan Doyle’s *Diary of an Arctic Adventure*. The task is to characterize the peculiarities of the narrative and the image of the narrator, as well as to describe and systematize the genre properties of the diary.

Methods. In the article, we used the structural-functional method to analyze the genre of the diary and the narratological method to study the features of the narrative and the creation of the narrator’s image. The biographical method was also employed to determine how the author represents the memory of the events he experienced.

Results. In the article, we revealed the genre dominants of the *Diary of an Arctic Adventure*, such as the regularity of entries with the mandatory indication of the day, date, and month; descriptions of visited cities and places; descriptions of favorite activities and entertainment on the ship (reading books, sparring, discussions with the captain and other crew members on various topics, singing sailor songs, etc.); descriptions of the customs and traditions of whalers; concise and vivid sketches of northern landscapes; continuous intertextual references from reading books and reflections on their content; notes dedicated to the author’s creative plans; portrait sketches of the crew; descriptions and interpretations of dreams; reflections on the danger and brutality of the work performed; descriptions of situations related to the doctor’s duties; and the verbal documentation of the recording process itself, which is one of the defining features of the genre. The writer often uses humor, ensuring that the entries, despite their dominant informativeness and documentation, are not perceived as a “dry” list of facts and events.

Conclusions. Therefore, the analysis of the genre specificity of Arthur Conan Doyle’s *Diary of an Arctic Adventure*, *Dangerous Work*, leads to the conclusion that the work reflects the author’s contemporary worldview, along with gradual changes and growth associated with his acquisition of new experiences. The narrator demonstrates observation, interest in the unknown, and a desire to record the most important events in the life of the crew and the peculiarities of their joint work. That is why, in the diary, the traditional narrative vector shifts from the internal to the external. The entries are characterized by informativeness, brevity, moderate emotionality, and vivid details from the life of whalers. The place where the events occurred, the time, and the circumstances of the work performed determine the content of the notes.

Key words: autobiography, narrative strategies, narrator, genre.

1. Вступ

У 2012 р. у видавництві Чиказького університету опублікували книгу «Небезпечна робота» Артура Конан Дойла – автобіографічний щоденник, що належить до раннього періоду творчості митця, у ньому закарбовано враження від мандрівки Арктикою й роботи на китобійному судні «Надія». Твір дає можливість простежити, як формувався майбутній письменник під впливом оточення й екстремального досвіду. Аналіз жанрової своєрідності щоденника

арктичних пригод допоможе визначити його вплив на подальшу творчість митця, розкрити особливості письма й фіксації пам'яті про події.

Щоденник, який ґрунтується на фактографічному матеріалі, є документальним свідченням, покликаним зобразити дійсність достовірно, закарбувати спогади про знакові події у житті автора. Жанр щоденника є об'єктом вивчення в працях О. Галича, А. Кочетова, О. Матвеевої, Н. Момот, П. Родака, Н. Стахнюк, К. Танчин та ін. Щоденник письменника як окрема жанрова модифікація вирізняється образом наратора й метою написання. О. Галич підкреслює, що об'єднуючим чинником у щоденнику є «особистість автора, чийі життєві спостереження розгортаються послідовно, утворюючи певну умовну завершену цілісність, тоді як у низці інших мемуарних жанрів ця цілісність забезпечується за рахунок композиційного розміщення матеріалу, побудови сюжету» (Галич, 2015: 101).

Щоденник здебільшого не розрахований на оприлюднення, фіксує почуття й роздуми митця про творчість й особисте життя. Утім, О. Матвеева зауважує, що проблема «комунікативного наміру (чи розрахований щоденник на читача чи ні)» (Матвеева, 2010: 44) має концептуальне значення та відіграє ключову роль у визначенні жанрових можливостей. К. Танчин виокремлює такі функціональні типи щоденників: свідчення; документ самоаналізу й самонавчання; засіб психічної самотерапії; текст, породжений нарцисичними мотивами; пам'ять про себе (Танчин, 2005). На думку О. Галича, серед визначальних жанрових ознак щоденника – «відносна регулярність записів, цілісність, уривчастість, фрагментарність, інколи обірваність, незавершеність думки, її більша фактична достовірність» (Галич, 2015: 102).

Мета дослідження – визначити жанрові домінанти щоденника арктичних пригод Артура Конан Дойла. *Завдання* – охарактеризувати особливості наративу й образу оповідача, описати й систематизувати жанрові властивості щоденника письменника.

У дослідженні ми користувалися структурно-функціональним методом аналізу жанру щоденника в інтерпретації Артура Конан Дойла, а також наратологічним – для вивчення особливостей наративу й творення образу оповідача, біографічним – під час визначення способів репрезентації автором пам'яті про пережиті події та їх відлуння у творчості.

Твір складається з двох записників та сімнадцяти чорнильних малюнків, охоплює часовий проміжок від 28 лютого до 11 серпня 1880 р. У книгу вміщено фотокопії рукопису щоденника з розшифруванням редакторів і необхідними для розуміння контексту коментарями, також два листи до матері, які Артур Конан Дойл написав під час мандрівки. Нотатки написані охайним і чітким почерком автора. Серед іншого, у них зафіксовано статистичні дані у вигляді таблиці, перелік упольованої здобичі й побачених екзотичних тварин. Записи лаконічні, присутні, інформативні, без надмірної емоційності, однак експресією наповнені картини полювання на китів – тварин, які були головною метою подорожі до арктичних просторів.

2. Жанрова специфіка щоденника арктичних пригод

Серед особливостей аналізованого твору відзначимо такі: регулярність записів з обов'язковим зазначенням дня, числа й місяця (у щоденнику немає запису від 1 серпня, також автор кілька разів помилявся в датуванні, на що вказують редактори в коментарях); зображення відвіданих місць та місць; опис улюблених занять та розваг на кораблі (читання книг, спаринги, дискусії з капітаном та членами команди, спів моряцьких пісень; обмін новинами з іншими кораблями); опис звичаїв і традицій китобоїв; лаконічні та яскраві замальовки північних пейзажів; наскрізний інтертекст із прочитаних книг і роздуми над їхнім змістом; нотатки, присвячені власним творчим планам; портретні замальовки членів команди; опис сновидінь (моряки – забобонні, трактують сни як хороші або погані знаки для полювання); роздуми над небезпечністю й жорстокістю виконуваної роботи; опис ситуацій, пов'язаних з обов'язками лікаря; вербальна фіксація процесу записування, що є однією з визначальних ознак жанру; письменник часто використовує гумор, щоб нотатки попри домінуючу інформативність не сприймалися як «сухий» перелік фактів і подій.

Щоденник арктичних пригод написаний «для себе» і не розрахований на оприлюднення. Однак йому не властива інтимізація чи психологізація зображеного, що притаманно жанру. Артур Конан Дойл не заглиблюється в роздуми з приводу побаченого та пережитого. Його щоденник – це фіксація фактів, подій, досягнень і невдач морського походу. Письменник зміщує традиційний акцент наративу з внутрішнього на зовнішній, при цьому щоденник аж ніяк не сприймається як такий, який може бути доступний для прочитання на загал, про що свідчить епізод від 13 травня. Оповідач зробив запис про те, як уранці почув із моторного відсіку, що головний інженер зачитує його особистий щоденник кочегарам, роблячи при цьому сатиричні зауваги. Звісно, це викликає в молодого чоловіка гнів і негативну реакцію.

Емоційність і захоплення автора чимось із пережитого під час мандрівки пропорційна кількості рядків, які він відводить для опису події в щоденнику. Наприклад, враження від гігантської лежанки тюленів, межі якої вимірювалися обома сторонами горизонту. Навіть досвідчені моряки на кораблі відзначили, що бачать подібне видовище вперше. Нотатка цікава теж інтертекстуальним моментом: автор цитує двовірш одного зі своїх улюблених поетів – Олівера Веделл Холмса: «Till Silence, like a poultice comes, / To heal the blows of Sound» (Doyle, 2012: 235). Поетичні рядки він записує після згадки про звуки, що видає молодняк тюленів, тому вони виступають «коментарем за асоціацією». Художній компонент у щоденнику Артура Конан Дойла майже не помітний, однак асоціативний ланцюжок його думок у записах показує незвичайні й цікаві поєднання подій, вражень та роздумів, властивих саме світосприйняттю митців.

Насиченим інформацією є запис від 27 травня, основну частину якого письменник присвятив опису гренландської риби-меча, яку називали жахом морів. У ньому ж автор розповідає історію, яку почув від капітана, про те, наскільки хижі ці тварини. Риба-меч заважала китобоям у полюванні, саме цим можна пояснити інтерес оповідача до неї та прагнення розповісти більше. Таким записам властиві рівномірність наративу й зосередженість автора на зображуваному об'єкті. Однак загалом щоденник не передбачає попередньо задуманого сюжету, тому «на його структуру впливає лише перебіг подій, фіксованих автором» (Стахнюк, 2012: 98). Щоденникові записи формуються стихійно: «Автор, відбираючи те, що йому здається найважливішим, не має змоги впливати на текст загалом» (Стахнюк, 2012: 99). Більшість нотаток у щоденнику Артура Конан Дойла вирізняється фрагментарністю й нагадує довільну фіксацію не пов'язаних між собою подій, що відбулися протягом дня.

Особливе місце в щоденнику займають листи до матері, вони наповнені більшою емоційністю, ніж записи. Також у них Артур Конан Дойл постає у новій іпостасі – люблячого й уважного сина, який щиро ділиться тим, що його найбільше вразило під час подорожі. Наприклад, у першому листі автор описує своє щастя бути на «Надії», спілкуватися з новими людьми, які захоплюють і відверто дивують його (Doyle, 2012: 226). Другий лист коротко резюмує ті події, які оповідач пережив за більше ніж місяць мандрів. У ньому переважають описи природи й роботи, яку доводилося виконувати, небезпеки, пов'язаної з цим, але є також і перелік здобутків на полюванні та гордість за повагу, яку заслужив від команди за працелюбність. На окрему увагу заслуговує літературний автопортрет, який передає атмосферу захоплення новим досвідом та стилем життя, і зовнішні зміни, закономірно пов'язані з цим (Doyle, 2012: 243).

3. Тематичне розмаїття щоденникових записів

Найбажаніше слово, яке китобої могли почути на борту корабля, – риба: так називали кита. Воно було сигналом для всіх швидко приготуватися й ладнати човни для полювання. Опис цього процесу знаходимо в одному з найбільших за обсягом записів від 26 червня. Він сповнений емоціями й динамікою, які віддзеркалюють сильні враження автора від побаченого. Спочатку досвідчений гарпунер на «швидкому» човні ранив кита, потім інші члени команди спускаються на наступних шести човнах і добивають тварину. Далі йде опис того, як здобич

переносили на корабель. Наратор, захоплений успіхом полювання, відразу почав виглядати чергового кита, піднявшись на вороняче гніздо, однак наступні дні удача не була такою прихильною до них. Контрастом до піднесеного настрою є запис від 28 червня, який містить лише одне слово: «Nothing» (Doyle, 2012: 282).

Наступним пам'ятним днем автор назвав 8 липня, коли команді вдалося вполювати другого кита. Запис про цю подію так само є одним із найбільших у щоденнику. О четвертій ранку з найвищої щогли пролунало: «Риба». У напруженні всіх тримав фінвал, який теж з'явився в полі зору й міг відлякати кита. Зрештою гарпунерам зі «швидкого» човна вдалося поранити рибу, і решта екіпажу вправно завершила справу. На цей раз кит відчайдушно боровся за своє життя, тому команда декілька разів піддавалася смертельній небезпеці, зумовленій маневрами тварини у воді: вона крутилася навколо й проносила величезного хвоста над головами китобоїв. Один удар риби міг розтрощити човен і вбити всіх, хто був у ньому, але здобич вартувала ризику.

Увесь спектр емоцій у щоденнику арктичних пригод пов'язаний із думками про роботу. Одним із ключових є переживання очікування, наприклад коли за законом можна розпочати полювання на тюленів. Заборона діяла до 3 квітня з метою збереження популяції тварин, тому китобої, навіть побачивши величезну лежанку, що протягалася від одного краю горизонту до іншого, терпляче чекали відповідної дати. Та найбільше команда сподівалася на появу кита – головної здобичі. З очікуванням пов'язані нудьга й скарги оповідача в записах на те, що нічого путнього не відбувається, особливо нічим зайнятися; нарікання на несприятливу погоду, коли туман або штормить, і неможливо працювати. Інший настрій спостерігаємо в нотатках, у яких описано вдалі дні полювання, тоді оповідь динамічна, характеризується розлогими й інформативними реченнями. Артур Конан Дойл зазначає у щоденнику, що сезон видався вкрай невдалим для команди. Вони поверталися з мізерною здобиччю (наводить перелік здобутків у записі від 6 серпня). Причиною, припускає, була сувора зима: лід розтягнувся на більшу площу й закрив основні місця годівлі китів непроникним бар'єром. В одній із нотаток оповідач підсумовує, що цей промисел – галузь злетів і падінь (Doyle, 2012: 258).

У дні очікування на сприятливі умови для полювання та пошуку здобичі китобої намагалися урізноманітнити своє повсякдення. Зокрема, традиційними були молитовні зустрічі або спів моряцьких пісень. Комічно змальована сцена моряцького торгу, ініційована одним із членів команди, який грав роль аукціоніста й намагався продати старе пошарпане пальто своїй аудиторії (Doyle, 2012: 256–257). Наратор згадує про досвід вивчення мови ескімосів (Doyle, 2012: 234), тренування з боксу (Doyle, 2012: 234) та спаринги зі стюардом та Коліном (Doyle, 2012: 236, 238), навчання під керівництвом капітана, як визначати широту й довготу (Doyle, 2012: 235) тощо. Артур Конан Дойл спробував зробити опудало яструба, яке, однак, розпалося, і навіть завів маленького улюбленця – кількадюймову морську змію, яку назвав Джоном Томасом. Вона невдовзі померла, і письменник на її честь написав у щоденнику зворушливу епітафію (Doyle, 2012: 272–273). Ще оповідач зібрав власний «музей Арктики» з багатьма цікавими речами, перелік яких наведено в одній із нотаток (Doyle, 2012: 282).

У записі від 31 березня є згадка про початок роботи над новим оповіданням *A Journey to the Pole* («Подорож на полюс») (Doyle, 2012: 239). Тема досягнення Північного полюса неодноразово хвилювала автора й виникала в багатьох записах, а потім і в майбутніх творах. 17 квітня наратор зазначає, що почав писати нову поему на тютюновому папері, але має сумніви, чи зможе її завершити (Doyle, 2012: 246). Деякі проби пера, згадані Артуром Конан Дойлом у щоденнику, наприклад *Modern Parable* («Сучасна притча») у записі від 27 березня так і не були опубліковані, а рукопис утрачено. Натомість вірш автора про люльку, записаний у щоденнику 26 липня, зберігся в повному обсязі (Doyle, 2012: 291–292). Образ «задумливих люльок», які автор викурив, виникатиме дедалі частіше в записах наприкінці подорожі. Із ним пов'язаний один із небагатьох ліричних відступів у нотатці від 31 липня (Doyle, 2012: 293–294).

Артур Конан Дойл узяв із собою у подорож невелику бібліотеку. Серед вибраних книг у щоденнику згадано «Життя Джонсона» Джеймса Босуелла, «Про героїв, героїство й героїзм в історії» Томаса Карлайла, «Життя й погляди Тристрама Шанді, джентльмена» Лоуренса Стерна, «Становлення Голландської республіки» Джона Мотлі, «Фауста» Йоганна Вольфганга Гете, «Фізичну географію моря» Метью Морі тощо. У вільний час він багато читав та обговорював прочитане з капітаном або екіпажем. У першому листі до матері письменник згадує епізод, який викликав у нього захоплення та здивування: ерудиція капітана й декого з членів команди була для автора неочікуваним відкриттям, тому під час подорожі він не відчував брак компанії для інтелектуальних розмов і самозбагачення новими відомостями про світ. Оповідач, висловлюючи матері свою думку про Джона Грея, напише про його освіченість та аристократизм. Вони обговорювали різні теми – від китобійного промислу до літератури і навіть разом створили пародію на одну з поезій Джин Інджелу (Doyle, 2012: 262–263).

4. Концепт небезпеки в щоденнику

Одним із ключових і винесених у заголовок твору є концепт небезпеки. Робота китобоїв вирізнялася високим ступенем ризику. У нотатках Артур Конан Дойл наводить чимало прикладів реальної та потенційної небезпеки, на яку зважали дуже серйозно, адже помилка у відкритому морі дорівнювала смерті. У нотатці від 5 квітня він описує випадок, коли зісковзнув у крижану воду, а поруч не було нікого. Щоб вибратися на лід, чоловік хапався за край крижини та ласти щойно вбитого ним тюленя і врешті-решт опинився знову на крижині. Усвідомлення того, що власний порятунок у тих умовах – це єдиний вихід, міцно закарбувалося в пам'яті, хоча подібні ситуації більше не повторювалися.

Робота китобоїв є кривою, очевидно, те, як вона виконувалася, вражало на початку автора щоденника. Однак він погодився на цю працю та мав із неї зиск, тому попри жалість до вбитих тварин надалі в записах Артур Конан Дойл зосереджується на фіксуванні кількості здобичі, описі процесу полювання, на духу змагання, який панує між членами команди: чий човен буде більш успішним. Капітан Джон Грей, усвідомлюючи ризики, не поспішав давати дозвіл недосвідченому Артуру Конан Дойлу ступати за борт. Молодий лікар теж це розумів, але прагнув приступити до роботи з усіма членами команди й бути корисним. У записі від 4 квітня ми дізнаємося, що Артур Конан Дойл падав в Арктичний океан тричі, але завдяки щасливому збігу обставин хтось із команди завжди був поруч і допомагав вибратися з крижаної води. За ці пригоди автор отримав від капітана прізвисько «великий пірнальник Півночі» (Doyle, 2012: 241).

5. Вербалізація процесу письма як жанрова домінанта

Однією з жанрових домінант щоденника Артура Конан Дойла є згадки в записах особливостей процесу нотування, наприклад оповідач скаржиться на гусяче перо, незручне для писання. Ця властивість жанру уможливорює створення ефекту присутності в момент, коли наратор створює текст. Яскравим є наступний епізод, у якому закарбовано звукові, зорові та інші подробиці, що супроводжують процес письма: *Captain has gone up to the nest and I am writing this before the cheery cabin fire. I hear the hammering on deck as they do up the broken yard, and just outside the door the Stewart is remarking in a really first class tenor that 'At midnight on the sea-leas – Her bright smile haunts me still'* (Doyle, 2012: 267). Артур Конан Дойл відчуває себе своєрідним літописцем під час подорожі. Він послідовно зазначає у своєму щоденнику найважливіші події, даючи їм оцінку, щоб зберегти в пам'яті досвід пережитого та, напевно, використати його в майбутньому у своїй творчості. Також у дні, особливо не насичені матеріалом для опису, щоденник стає своєрідною розрадою від нудьги і способом згаяти час. Утім, емоційний стан оповідача в дні вимушеного неробства пригнічений та меланхолійний. У нотатці від 11 липня Артур Конан Дойл зауважує, що немає більш сумного морального стану, ніж ледарювання. Натомість інший день, який увінчався успіхами під час полювання, він описує як приємний (Doyle, 2012: 282).

В обов'язки лікаря традиційно входило ведення бортового журналу «Надії», а також іншої дрібної документації, що загалом нагадувало роботу клерка. Між моряками існувала своя соціальна стратифікація з дотриманням субординації між капітаном та членами команди. Однак Артур Конан Дойл був близьким до нього і часто супроводжував, коли капітан під час подорожі відвідував інші кораблі. Позиція лікаря у цьому плані була особливою. Час від часу доводилося виконувати й безпосередні обов'язки: запломбувати зуб чи вилікувати розлад шлунку старшому й молодшому Кейсам. Із приводу цього в нотатках Артур Конан Дойл жартує, що відтепер він сімейний лікар. Серед членів екіпажу були й тяжкі поранення, наприклад у Джека Вільямсона, якого вдарило кермом так, що оголилася кістка черепа.

У щоденнику є згадка про невдалий лікарський досвід, який закінчився для одного з членів команди смертю. 7 квітня оповідач зазначає, що стан здоров'я Ендрю Мілна різко погіршився, й висловлює найгірші прогнози щодо цього. Поставлений діагноз – кишкова непрохідність – фактично був смертельним, оскільки потребував хірургічного втручання, неможливого на кораблі. 10 квітня лікар знову згадує в нотатках свого пацієнта, акцентуючи, що його стан не покращився, а від 11 квітня з'являється запис про смерть після того, як Мілн з'їв на вечерю сливовий пудинг. У коментарях до щоденника редактори зазначають, що на щастя для лікарської репутації Артура Конан Дойла, він не був присутній, коли страву подали хворому.

Запис від 12 квітня фіксує обряд поховання Ендрю Мілна (Doyle, 2012: 245). Після цього щоденна робота продовжилася. 14 квітня оповідач записує розповідь одного з членів команди про те, що відбувається, коли людина помирає у південних морях. Щойно труп опускають за борт, серед інших моряків починається мародерство майна померлого. Очевидно, смерть Мілна справила на всіх сильне враження і спричинила подібні розмови.

Артур Конан Дойл під час подорожі активно цікавився життям китобоїв, описував їхні звичаї та традиції. Наприклад, давати три вітальні сигнали кораблю, що покидає гавань і виходить у море (Doyle, 2012: 228), або тричі опускати прапор, щоб послати іншому кораблю іронічне «дякую» за те, що заважали під час полювання (Doyle, 2012: 253). Першого травня мали голити новачків на кораблі й піддавати їх різним тортурам – своєрідна церемонія посвяти в китобої. Проте Артуру Конан Дойлу щасливо вдалося цього уникнути.

Чимало рядків щоденника присвячено опису власних сновидінь, а також капітана або членів команди. Наприклад, сон стюарда, який бачив себе серед великого стада свиней, був інтерпретований як знак, що десь поруч тюлені. Справді екіпаж наступного ранку побачив першого тюленя-хохлача (Doyle, 2012: 232). Про цю подію автор щоденника теж залишив ілюстрацію. У нотатці від 31 травня Артур Конан Дойл розповідає, що йому наснилося сімнадцять китів у Каледонському каналі, на яких команда почала полювати. Раптом оповідач почув удар годинника, що сповіщав початок заключного професійного іспиту в університеті, і помчав до екзаменаційної кімнати. Питання в білеті були про навігацію, що змусило наратора сердитися й шукати вихід із ситуації аж до пробудження. Сон оповідач охарактеризував як асоціативний та один із найяскравіших із тих, що бачив. Останній запис у щоденнику датований 11 серпня. У ньому автор підбиває підсумки своєї незвичайної подорожі.

6. Висновки

Отже, аналіз жанрової своєрідності щоденника арктичних пригод «Небезпечна робота» Артура Конан Дойла дає підстави підсумувати, що твір є відображенням тогочасного світобачення митця, поступових змін і зростання, пов'язаних із набуттям ним нового досвіду. Оповідач виявляє спостережливість, інтерес до незвіданого, прагнення нотувати найважливіші події у житті команди й особливості виконання спільної роботи. Саме тому в щоденнику традиційний вектор наративу зміщено з внутрішнього на зовнішній. Записи вирізняються інформативністю, лаконічністю, помірною емоційністю, яскравими деталями й подробицями з життя китобоїв. Місце, де відбувалися події, час та обставини виконуваної роботи визначають змістове наповнення нотаток.

Література:

1. Галич О. Щоденник – мемуарний жанр. *Тайни художнього тексту*. Т. 14. Вип. 18. Дніпропетровськ, 2015. С. 94–103.
2. Матвеева О. Жанрова специфіка літературного щоденника. *Літературознавчі обрії. Праці молодих учених*. 2010. Вип. 17. С. 41–47.
3. Стахнюк Н. Щоденник письменника: аспекти дослідження. *Слово і Час*. 2012. № 7. С. 97–104.
4. Танчин К. Щоденник як форма самовираження письменника : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.01.06. Тернопіль, 2005. 20 с.
5. Doyle, A.C. *Dangerous work : the diary of an Arctic adventure*. The University of Chicago Press : Chicago and London, 2012. 368 p.

References:

1. Halych O. (2015) Shchodennyk – memuarnyi zhanr [A diary is a genre of memoir]. *Tainy khudozhnoho tekstu*. T. 14. Vol. 18. Dnipropetrovsk. P. 94–103. [in Ukrainian].
2. Matvieieva O. (2010) Zhanrova spetsyfyka literaturnoho shchodennyka [The genre specificity of a literary diary]. *Literaturoznavchi obrii. Pratsi molodykh uchenykh*. Vol. 17. P. 41–47. [in Ukrainian].
3. Stakhniuk N. (2012) Shchodennyk pysmennyka: aspekty doslidzhennia [The writer's diary: aspects of research.]. *Slovo i Chas*. № 7. P. 97–104. [in Ukrainian].
4. Tanchyn K. (2005) Shchodennyk yak forma samovyrazhennia pysmennyka [The diary as a form of the writer's self-expression] : avtoref. dys. ... kand. filol. nauk : 10.01.06. Ternopil. 20 p. [in Ukrainian].
5. Doyle, A.C. (2012) *Dangerous work : the diary of an Arctic adventure*. The University of Chicago Press : Chicago and London. 368 p. [in English].

Стаття надійшла до редакції 08.10.2024
The article was received 08 October 2024